

International Conference

“Business and Security: Who Will Pay the Price?”

Prague, October 10 – 12, 2005

Media Coverage Report

As of October 31 2005

Euro
10.10.2005

VELKÉ ŘÍJNOVÉ MANÉVRY

RUSKO: Gazprom hodlá pohltnout Sibněť a dobývat světové trhy

Rusko se má stát sídlem velké nadnárodní společnosti. Už dávno se ví, že Gazprom není jednou z mnoha energetických firem, jeho postavení je mimořádné. Tento ruský monopol zajišťuje více než devadesát procent produkce plynu v zemi, ovládá čtvrtinu světových zásob této klíčové suroviny a také se ze čtvrtiny podílí na ruských daňových příjmech. Nyní hodlá převzít ropnou společnost Sibněť a stát se skutečným světovým energetickým gigantom, který je velmi silný jako producent i dodavatel nejen plynu, ale také ropy. Chce se zařadit mezi takové globální korporace, jakými jsou Exxon Mobil, Shell či BP. Vývoj na ruské energetické scéně byl v minulých měsících a letech velmi bouřlivý. Ohlašovaly se velké fúze, které se však někdy ani neuskutečnily. Velká světová společnost měla nejdříve vzniknout sloučením dvou soukromých společností - Jukosu Michaila Chodorkovského a Sibněti Romana Abramoviče. Jak známo, osud tomu chtěl jinak a vůči Chodorkovskému nebyl právě milostivý. Pak už přišla éra velkých podniků, v nichž má rozhodující slovo stát. Právě Gazprom posílhal po klíčové divizi Jukosu, Juganskněftgazu. Ten nakonec skončil v rukou jiného státního subjektu - Rosněti. I ta měla ostatně být vhodným soustem pro Gazprom, ale nestalo se. Nikdo si tedy nemůže být stoprocentně jist, zda nynější převzetí Sibněti budou moci monopolní plynaři dotáhnout do konce. Gazprom však nyní pokročil už hodně daleko. Jeho budoucí akvizici dnes nezpochybňuje ani antimonopolní úřad, byť není nadšen posilováním " přirozených monopolů". Zestátnění s lidskou tváří. Rusko je známé tím, že jeho krok vpřed často doprovází krok vzad. A naopak. Mnohé nasvědčuje tomu, že to platí i tentokrát. Posílení Gazpromu může pomoci ruské ekonomice i geopolitickým zájmům Moskvy. Převzetí Sibněti je ovšem také další etapou " nacionalizace s lidskou tváří". Neboli zestátnění s pomocí tržních (více či méně) prostředků. Kreml si už dávno lámal hlavu nad tím, jak v Gazpromu získat nadpoloviční podíl pro ruský stát. Souvisí to se strategií, dle níž mají ruské surovinové zdroje patřit národu, nikoliv několika zbohatlým oligarchům či zahraničnímu kapitálu. Podařilo se to už před ohlášením nynější akvizice Sibněti, byť jiným způsobem, než se předpokládalo. Původní plán spočíval ve spojení Gazpromu se stoprocentně státní Rosněti, které by vedlo k tomu, že plynárenský gigant ropnou společnost zcela převezme. Podmínkou akvizice bylo, že stát získá v Gazpromu majoritu. Prosadilo se ale jiné řešení: Rosněť koupila minoritní podíl v Gazpromu. Výsledek je podobný. Na ruském trhu však budou nadále fungovat dvě velké soupeřící státní či polostátní firmy - Gazprom a Rosněť. Každá z nich má své mocné advokáty v Kremlu, jejichž vzájemný vztah není zřejmě jen čistě přátelský. Rosněť pohlcuje bývalé impérium Michaila Chodorkovského, Gazprom má zase namířeno k ovládnutí říše Romana Abramoviče. Sibněť už se každopádně má stát soustem podniku se státní majoritou. Tedy krok vzad? Vypadá to tak a přiznávají to i přední ruští ekonomové, včetně liberálního ministra pro hospodářský rozvoj Germana Grefa nebo prezidentova poradce pro ekonomiku Andreje Illarionova. I v Rusku se už dnes ví, že stát nemusí být jako hospodář tak efektivní jako soukromník. Je tu ale i onen doprovodný krok vpřed. Gazprom hodlá brzy liberalizovat obchodování se svými akciemi na světových trzích. Přestanou platit jakákoliv omezení. Paradoxně to umožnila právě ona " tržní nacionalizace", neboť stát se nyní nemusí o svou majoritu obávat. A cenné papíry mocné ruské korporace, o jejíž velké budoucnosti v energetickém sektoru se příliš nepochybuje, mohou zahraniční investory lákat. Soukromí minoritní akcionáři pak vyvinou pozitivní tlak na efektivní hospodaření Gazpromu, byť rozhodující slovo bude mít Kreml. Lákadla pro Západ. Nynější záměry Gazpromu na ruském trhu také mohou posílit spolupráci se západními firmami. Ovládnutím Sibněti by plynárenský gigant mohl získat partnera v nadnárodní společnosti BP, která už s firmou Romana Abramoviče v minulosti spolupracovala. Chystaná akvizice je velkým lákadlem pro západní finančníky. Oněch

více než třináct miliard dolarů, jež hodlá Gazprom Abramovičovi a jeho společníkům zaplatit za necelé tři čtvrtiny Sibněfti, je největší takovou transakcí v historii Ruska. Počítá se s tím, že zahraniční banky poskytnou plynárenské společnosti syndikovaný úvěr až ve výši dvanácti miliard dolarů. Podílet se na něm mají takové finanční giganty, jako Dresdner Kleinwort Wasserstein, ABN Amro, Citigroup, CSFB, Goldman Sachs a Morgan Stanley. Podmínky pro Gazprom mohou být vcelku příznivé, neboť nejde o nijak enormně zadluženou společnost. O financování ruských energetických transakcí se navíc vede tvrdý konkurenční boj. Analytik Sergej Pletňov dokonce s nadsázkou napsal, že Evropa začíná být na Rusku závislá nejen v dodávkách plynu, ale i ve finanční sféře (citace serveru strana. ru). Pletňov tvrdí, že podmínky, jež získá Gazprom, navíc mohou být vodítkem i pro úvěrování dalších ruských společností, což se může příznivě projevit na tamním finančním trhu. Abramovič se zdravou kůží. Ohlášené převedení Sibněfti pod křídla Gazpromu má ovšem ještě další významný rozměr. Přijatelným výsledkem (vzhledem k tvrdé realitě) by tak skončila historie jedné kontroverzní privatizace, označované za velký hřích éry bývalého prezidenta Borise Jelcina. V polovině devadesátých let se k majetkovému podílu v Sibněfti dostal za velmi výhodných podmínek mimo jiné oligarcha Boris Berezovskij, který pak byl jedním z prvních terčů v tažení nynějšího prezidenta Vladimira Putina proti neposlušným zbohatlíkům. Roman Abramovič byl společníkem Berezovského a později získal také jeho podíl v ropné společnosti. Hromadící se Abramovičův majetek nakonec tomuto oligarchovi umožnil nejen zakoupit londýnský fotbalový klub Chelsea, ale také mu přinesl vítězství v posledním žebříčku nejmajetnějších Rusů dle ruské verze časopisu Forbes. Výtky, že ke svým penězům přišel nečestným způsobem, Abramovič pochopitelně odmítá. Říká, že na rozdíl od mnoha dalších byl připraven jít do velkého podnikatelského rizika, které se mu nakonec vyplatilo. Na první pohled to tak nevypadá, ale uvěznění Chodorkovského a odchod Abramoviče ze Sibněfti mají společného jmenovatele, neboť obojí je tak či onak důsledkem vytlačování oligarchů - vlivných mužů Jelcinovy éry. Jak je ale potom možné, že Chodorkovskij skončil ve vězení, zatímco si Abramovič může užívat svého majetku, který nemalá část Rusů považuje prostě za rozkradený? Tím spíše, že kritikům hodně vadí i převod peněz z ruského surovinového bohatství do anglického fotbalu? I to má své vysvětlení. Vladimir Putin nastavil oligarchům nepsaná pravidla, naznačil, co od nich očekává. O své bohatství by se měli podělit s občany, třeba tím, že se nebudou vyhýbat placení daní. Zbohatlíkům byla zapovězena politika, což právě Chodorkovskij porušil veřejnou podporou opozičních stran. Abramovič naopak působil dojemem, že byl vcelku loajální. Mnohem promptněji se také snažil dosáhnout dohody s představiteli státu ohledně údajných daňových nedoplatků své společnosti. Západní finanční tisk upozorňuje, že na základně tržního ohodnocení by Abramovič a jeho společníci mohli výtěžit z prodeje Sibněfti i vyšší částku, zvláště kdyby bylo vyhlášeno konkurenční výběrové řízení. Dosavadní majitelé ropné firmy navíc mohli požadovat prémii za prodej majoritního balíku. Vše nicméně nasvědčuje tomu, že majitel Chelsea nechtěl příliš provokovat. Vynořily se spekulace, že musel slíbit ještě něco navrch. Třeba to, že ještě vydrží ve funkci gubernátora Čukotky a nějakým způsobem přispěje k jejímu ekonomickému rozvoji... Zájmy Ruska jsou víc. Reálná situace je však ještě komplikovanější. Budoucí osud Chodorkovského i Abramoviče bude jistě velmi zajímat hodně Rusů i zahraniční pozorovatele. Pořád ale jde o pouhé dva lidské osudy, byť naprosto výjimečné. Ruský prezident Vladimir Putin zřejmě zůstane zapsán v historii také tím, jak se za jeho vlády s oligarchy zatočilo. Putin by si ale jistě přál, aby se v učebnicích dějepisu objevilo i něco jiného. Důležitější jsou z jeho pohledu zájmy celého Ruska. I kdyby Putin osobně velmi chtěl proti Abramovičovi tvrdě zasáhnout a zopakovat v jeho případě scénář z kauzy Chodorkovskij (což je samo o sobě sporné), nemuselo by to být v souladu s ruskými zájmy. Případ bývalého šéfa Jukosu velmi znejistil zahraniční investory. Kreml si však dobře uvědomuje, že kapitál ze zahraničí potřebuje. Zisky Ruska z prodeje surovin rostou, ale tento trend je možné udržet pouze v případě, že se také bude modernizovat ropná a plynárenská infrastruktura. Zahraniční společnosti jsou pomalu připouštěny k rozvoji nových nalezišť. Rusové hodlají dělat vše pro to, aby si udrželi své trhy a získávali nové - v západní Evropě, Severní Americe, ale také v

Číně či Indii. Tomu všemu mají napomáhat partnerství s firmami z těchto zemí. Druhou stranou téže mince je pak to, že si Kreml hodlá udržet kontrolu nad svým surovinovým bohatstvím. Zatímco "deprivatizace s lidskou tvář" skrývá pro západní partnery také zmíněná lákadla, tvrdý úder proti Abramovičovi by přinesl ještě větší nejistotu než zatčení Chodorkovského. Ukázalo by se totiž, že neklid na ruské ekonomické a energetické scéně zdaleka nekončí. S tím vším ostatně mohl ropný a fotbalový král Roman v poslední době docela racionálně kalkulovat. Noví vládcí nechamtiví? Éra Chodorkovských a Abramovičů jako vládců nad ruskými energetickými zdroji skončila. Kdo jsou jejich nástupci? Ten, kdo sledoval souboj o to, kdo převezme někdejší bohatství Jukosu či Sibněfti, zaznamenal, že boj se vedl i v samotném Kremlu. Personální propojení jeho činovníků s velkými společnostmi je naprosto evidentní. Správní radě Gazpromu šéfuje Dmitrij Medveděv, šéf Putinovy administrativy. Medveděvův zástupce Igor Sečín je zase předsedou představenstva firmy Rosněft'. Obě velké společnosti s rozhodujícím vlivem státu mají velké ambice a jejich zájmy se přinejmenším kříží. Logicky se tedy předpokládá, že existuje i rivalita mezi Medveděvem a Sečinem. Nasvědčují tomu i další okolnosti. Medveděv je řazen mezi liberály, zatímco Sečín je považován za "silovika", tedy představitele mocenské skupiny lidí, kteří vzešli z bezpečnostních služeb či k nim mají blízko. Takovému škatulkování nahrává i to, že oba muži z Kremlu názorově i osobně tíhnou k rozdílným skupinám ministrů či podnikatelů. Tak se to alespoň jeví na základě analýzy ruských veřejných informačních zdrojů. Takže můžeme prohlásit, že skuteční nástupci oligarchů sedí v Kremlu? Sám Vladimir Putin to rozhodně odmítá. Upozorňuje, že jeho spolupracovníci nevlastní akcie firem, které řídí, a nedostávají ani dividendy. Ruský prezident v agenturních zprávách dokonce tvrdí, že by dal přednost tomu, kdyby v čele firem, jako Gazprom či Rosněft', stáli nezávislí odborníci. Zatím se je ale údajně nepodařilo najít. Ať už ale bude stát v čele oněch "nadmárodních společností" se sídlem v Rusku kdokoli, jisté je, že letošní podzim si leckdo zasune do paměti jako dobu velkých energetických manévrů.

GAZPROM A BEZPEČNOSTNÍ RIZIKA

Může se střední Evropa, do velké míry závislá na dodávkách ruského plynu, radovat, když Gazprom posiluje? Publicistka Judy Dempseyová, která loni v říjnu moderovala v Praze jednu z diskusí na prestižní konferenci o energetické bezpečnosti, tvrdí, že rozhodně nikoliv. Dempseyová na základě rozhovorů s experty dospěla k závěru, že Gazprom chce svým odběratelům za každou cenu zabránit, aby diverzifikovali své zdroje. Proto zakládá - i v zemích bývalého sovětského impéria - své pobočky, společné podniky, a aktivně se zapojuje do lobbingu. Díky němu si hodlá udržet monopolní postavení, napsala loni Dempseyová v listu International Herald Tribune. Někteří účastníci loňské konference spekulovali o tom, zda se Rusové budou v budoucnu uchýlovat ke stále silnějšímu tlaku na své partnery. Úvahy o roli Gazpromu v ruských geopolitických plánech zřejmě leckoho napadnou i během letošní konference pořádané v Praze Programem atlantických bezpečnostních studií (PASS) ve dnech 10. až 12. října. Hlavním tématem jsou vazby mezi byznysem a bezpečností. "Zejména velké společnosti jsou významným hráčem na poli globální bezpečnosti, neboť čelí tímž bezpečnostním rizikům jako celé státy, a v některých případech je dokonce předčí objemem činnosti i ekonomickým obratem," uvádí koordinátor programu PASS Jiří Schneider. Dodává, že ekonomická aktivita může být výrazným stabilizujícím i destabilizujícím faktorem v mezinárodních vztazích. Která z těchto variant bude platit v případě Gazpromu? Američtí odborníci Frank Gaffney a Roger Robinson přijíždějí na pražskou konferenci jako zastánci úvah o tom, že firmy by se měly v rámci corporate governance (správy společnosti) mnohem více zabývat také bezpečnostními aspekty a riziky. Investoři, kteří nakupují akcie té či oné firmy, by se měli zajímat o to, zda tato společnost kupříkladu neporušuje sankce vyhlášené vůči některým zemím či nepodniká ve státech, jež podporují terorismus. Důležité je údajně také to, na co jdou nakonec zisky těchto firem a zda se v případě polostátních společností nemůže stát, že získané peníze budou využity třeba pro výrobu zbraní, která je v rozporu se zájmy Spojených států. Gaffney a Robinson varují především před čínskými

společnostmi, které přímo či nepřímo ovládá stát, a jejich názory jsou poměrně radikální i na americké poměry. Přesto se teoreticky jistá paralela s Gazpromem nabízí. Také v této společnosti má rozhodující slovo stát a nedá se očekávat, že by Gazprom jednal v rozporu s vládní politikou své země. Ruský plynárenský gigant hodlá brzy liberalizovat obchodování se svými akcemi, a světoví investoři by si tedy před vložením peněz také měli klást různé otázky... Na druhé straně mohou být obavy z Gazpromu přehnané. Jeho zahraniční aktivity mají logické ekonomické opodstatnění a ruské zájmy nemusejí být nutně v rozporu se zájmy Evropské unie. Také Jiří Schneider se mimo jiné zmiňuje o vzájemné závislosti Evropy a Ruska při nákupu a prodeji plynu.

Fotografie: Bloomberg

GIGANT BEZ KONKURENCE. Gazprom kontroluje čtvrtinu světových zásob plynu. Na snímku pohled z letadla na sibiřské místo těžby plynu R- 35.

Fotografie: Bloomberg

TRŽNÍ ZESTÁTNĚNÍ. Těžbu ropy má firma Sibněft' předat pod kontrolu Gazpromu, tedy firmy, v níž má hlavní slovo stát. Na snímku Nojabrsk na Sibiři.

Fotografie: Reuters

VYVÁZL BEZ VĚZENÍ. Roman Abramovič nehodlá následovat osud Michaila Chodorkovského. Na snímku tleská svému fotbalovému týmu Chelsea.

NEJVĚTŠÍ Z MATRJOŠKY. Vladimír Putin je nástupcem Borise Jelcina a také jeho negací. Oligarchové o tom vědí své.

I kdyby Putin chtěl proti Abramovičovi tvrdě zasáhnout, nemuselo by to být v souladu s ruskými zájmy

JAN ŽIŽKA

Ekonom
06.10.2005

Kalendář

Z FRANCIE

přijíždí 7. října na návštěvu Prahy francouzský ministr zahraničních věcí Philipp Douste-Blazy a ministryně pro evropské záležitosti Catherine Colonnová.

Forum 2000

na téma Naše globální soužití: výzvy a naděje pro 21. století začíná v Praze 9. října.

V Polsku

se 9. října uskuteční první kolo prezidentských voleb.

FINANČNÍ A BANKOVNÍ FORUM

nazvané Banky Ruska, střední a východní Evropy pořádá asociace ruských bank v Praze 9. října.

NOBELOVA CENA

za ekonomii bude udělena 10. října ve Stockholmu.

Mezinárodní konferenci

Business and Security: Who Will Pay the Price? pořádá Program atlantických

bezpečnostních studií v Praze 11. října.

UDRŽITELNÝ ROZVOJ

je tématem fóra, které pořádá předseda Rady vlády pro udržitelný rozvoj Martin Jahn. Koná se v Praze 11. října.

boh

Euro
17.10.2005

PŘISPĚJTE NA SVÉ OBĚŠENÍ

BYZNYS A TERORISMUS: Podnikatelé mají brát více v potaz bezpečnostní rizika

Žijeme v době vzestupu totalitárních ideologií, prohlašuje Frank Gaffney, šéf washingtonského Centra pro bezpečnostní politiku. Muž, který před několika dny vystoupil na prestižní pražské konferenci o bezpečnosti, vidí velké nebezpečí zvláště v radikálním islámu. "Islamofašismus není náboženství. Je to ideologie, politický program," zdůraznil americký akademik na akci pořádané Programem atlantických bezpečnostních studií (PASS). Údajný nástup totalitarismu v dnešním světě má ekonomické souvislosti. Gaffney varuje: sponzory terorismu podle něj podporuje přímo či nepřímo západní kapitál. Penzijní fondy se v minulosti nezdráhaly nakupovat cenné papíry společností, jež investují v rizikových zemích, mezi něž patří kupříkladu Írán, Libye, Sýrie či Súdán. Američan proto volá po větší transparentnosti investic, kvalitnější správě společností (corporate governance) a pochopení toho, jaký může mít ekonomická spolupráce s tou či onou zemí vliv na bezpečnostní situaci. Byznys by si měl více uvědomovat bezpečnostní rizika a kalkulovat s nimi. Důležitou roli mají sehrát regulační orgány, ve Spojených státech pak Komise pro cenné papíry (SEC). Válka za svobodný svět. Gaffney je znám také jako kritik přílišné vstřícnosti vůči čínským společnostem, v nichž má rozhodující slovo stát. Tvrdí, že cílem Číny je vyřadit Spojené státy jako nejsilnější ekonomickou mocnost, a pokud to bude zapotřebí, porazit Američany vojensky. Velké čínské firmy vstupují na mezinárodní trhy a investoři by se měli zajímat, kam vlastně míří jejich zisky. Nemůže se stát, že Číňané využijí tyto prostředky na výrobu zbraní, která by byla v rozporu se zájmy Ameriky? Před časem Gaffney parafrázoval slova Vladimira Iljiče Lenina: Číňané chtějí, aby kapitalisté nakupovali provaz, kterým pak budou oběšeni. Na pražské konferenci PASS se však šéf washingtonského centra věnoval především hrozbě islamofašismu. Prohlásil, že vysoké ceny ropy podporují státní sponzory terorismu. V této souvislosti jmenoval Saúdskou Arábii a Írán. To, jaký bude v budoucnu vztah mezi byznysem a islamofašismem, bude mít velký vliv na výsledek "války za svobodný svět". Gaffney měl v Praze řadu názorových spojenců, byť zdaleka ne všichni byli ve svých vystoupeních tak radikální. Není ovšem divu, že jeho nejviditelnějším odpůrcem v diskusi se stal zástupce Francie - Dominique Moisi z pařížského institutu mezinárodních vztahů IFRI. Moisiho argumentace byla postavena na skutečnosti, že dnes už žijeme v multipolárním světě. Významnou roli hraje také Čína či Indie. A pokud se příliš zaměříme na hrozbu islamofašismu, ztratíme ze zřetele širší souvislosti. Teroristé přitom vidí své nepřátele nejen na Západě, ale také v Asii, zvláště v zemích jako Japonsko či Jižní Korea. Pomohl Bush Íránu? Moisi v této souvislosti především varoval před silně ideologickým přístupem, který evidentně vidí právě v postojích Franka Gaffneyho. K jakým to může vést důsledkům, se podle francouzského odborníka ukazuje v Iráku. Ozbrojená akce tam přinesla právě to, čemu se administrativa amerického prezidenta George Bushe snažila vyhnout. Mimo jiné posílila Írán jako silnou regionální velmoc. Moisi tvrdí, že Bushova vláda také povzbudila nukleární ambice Teheránu. Íránští vládcí totiž získali pocit, že když vyvinou jadernou zbraň, bude se moci jejich režim cítit bezpečně. Stejně jako Severní Korea, a na rozdíl od někdejšího režimu Saddáma Husajna v Iráku, u něhož se vlastnictví zbraní hromadného ničení v době před jeho svržením neprokázalo. S islamofašismem není možné bojovat tak, že ho budeme fakticky povzbuzovat, říká Dominique Moisi. Je nutné se spíše zamyslet nad tím, proč jsou někteří mladí lidé ochotni nasazovat svá těla jako ničící zbraně. Tuto situaci způsobuje jistá odnož islámské ideologie, ale také místní podmínky, v nichž žijí lidé, z jejichž středu se teroristé rekrutují. Právě těmto podmínkám je nutné se věnovat. V tomto bodě se Moisi dostal do střetu s dalším účastníkem diskuse Uzim Aradem, ředitelem izraelského Institutu politiky a strategie. Zatímco Moisi podporuje kroky, které podniká vláda izraelského premiéra Ariela Šarona při stahování z pásma Gazy, Arad je považuje za projev slabosti. Dobrovolně povinné. A jak by se měli zachovat

investoři a podnikatelé? Mají si dobře rozmyslet, zda svými podnikatelskými kroky nepodporují terorismus či šíření zbraní hromadného ničení? Britský expert David Claridge, šéf konzultační firmy Janusian Security Risk Management, tvrdí, že je nutné povzbudit společnosti, aby si samy uvědomily, co je v zájmu jejich akcionářů, podnikatelských potřeb a celkově dobré reputace. Vše má být dobrovolné. Šéf pražské burzy Petr Koblík pak upozornil, že i když je něco zdánlivě dobrovolné, může se z toho nakonec vyklubat neoficiální regulace.

JAN ŽIŽKA (jan. zizka@euro.cz)

Fotografie: Bloomberg

INVESTORI, POZOR! Je nutné zpřísnit dozor, aby západní kapitál nefinancoval terorismus a šíření zbraní? Názory se liší. Snímek z newyorské burzy NYSE.

Generál NATO: Krize nemůže řešit jen armáda

Krizové situace na této planetě není možné řešit pouze vojenskými prostředky. V exkluzivním rozhovoru pro server natoaktual.cz to uvedl americký generál James Jones, vrchní velitel sil NATO v Evropě.

Jones se vyslovil pro modernější pojetí role Severoatlantické aliance: "Pokud se v budoucnu opět rozhodneme použít z jakýchkoliv důvodů vojenskou sílu, musíme počítat s tím, že jde pouze o první krok."

Do následné rekonstrukce země, v níž NATO zasahuje, se musejí zapojit podnikatelé a další organizace. Armáda nemůže zůstat v krizových oblastech navěky. "Je nutné vědět, že nevojenské aspekty se nás týkají také," řekl Jones.

Vrchní velitel dále zdůraznil, že NATO nemůže dělat vše samo, nemůže mít kupříkladu na starosti každý jednotlivý aspekt obnovy Afghánistánu. Aliance si ale musí být vědoma celkové složitosti situace a udělat, co je v jejích silách, aby pomohla rekonstrukci.

Generál Jones se před několika dny zúčastnil pražské konference "Byznys a bezpečnost" pořádané Programem atlantických bezpečnostních studií. Ve svém vystoupení se zaměřil na měnící se charakter bezpečnostních hrozeb ve 21. století.

Tyto myšlenky dále rozvedl v rozhovoru pro natoaktual.cz: "Ve dvacátém století byla bezpečnost doménou pozemních, námořních a leteckých sil. Státy, jejich koalice a aliance dnes musejí stavět svou bezpečnostní politiku na mnohem širší základně. Tradičně chápaná bezpečnost je pouze jedním z pilířů."

Jones se vyslovil pro propojení různých přístupů, posílení vztahů mezi byznysem, diplomacií, armádou, ale třeba i kulturou. V dnešním světě je mnoho různých zdrojů napětí, které ohrožují stabilitu. Pouze spojení různých aktérů může zajistit bezpečné prostředí do budoucna.

Ekonomické výzvy v Afghánistánu

Typickým příkladem země, v níž se také NATO musí zabývat ekonomickými aspekty rekonstrukce, je Afghánistán. James Jones se snažil v Praze upozornit, že v Afghánistánu je v současnosti naprosto klíčové vyřešit ekonomické problémy, nikoliv pouze vojenské.

"Je nutné oživit tamní ekonomiku a změnit její zaměření, neboť je příliš závislá na pěstování drog," prohlásil generál. NATO se podle něj musí podílet na komplexním řešení. Je nutné se věnovat současně problematice drog, ekonomice, odzbrojení i budování demokracie.

Vrchní velitel sil NATO se snaží napomoci řešení tamních problémů tím, že při každé své cestě do Afghánistánu s sebou bere šéfy velkých společností. "Důležité je, aby podnikatelé a průmyslníci dospěli k přesvědčení, že v této zemi je prostor pro investice a růst," uvedl Jones.

"Šéfové firem zpočátku o možnosti investovat v této zemi velmi pochybují. Po návratu ale bývají mnohem optimističtější, zjistí ují, že reálná situace vypadá trochu jinak než to, co znají z novin," vysvětluje generál.

Hlavním problémem v Afghánistánu už dnes podle něj není teroristická síť Al-Kajda ani bývalé vládnoucí hnutí Taliban. Největším problémem je teď fungování ekonomiky a tamní správy. To považuje Jones za pokrok.

NATO se nevyhne globálním tématům

James Jones rovněž podpořil návrhy, podle nichž se má NATO více věnovat globálním bezpečnostním diskusím, nejen zasahování v krizových oblastech:

"Aliance se už rozhodla pro širší roli v dnešním světě. Když na sebe vezmete takové náročné

závazky, jak je vidět v Iráku, Afghánistánu, Súdánu, na Balkáně, ve Středomoří, či při formování sil rychlého nasazení NATO, logicky také přebíráte důležitější úlohu, i pokud jde o hlavní globální témata současného světa."

Na otázku, zda cítí podporu členských států pro takovou širší roli aliance, Jones odpověděl, že bez té podpory by to ani nebylo možné. Fungování NATO je založeno na konsenzu všech šestadvaceti členských zemí. A aliance se kupříkladu shodla na dalším posílení přítomnosti v Afghánistánu v příštím roce.

Jan Žižka, týdeník EURO, natoaktual.cz

http://zpravy.idnes.cz/zpr_nato.asp?r=zpr_nato&c=A051014_122704_zpr_nato_inc

Natoaktual.cz

14.10.2005

Jones: Armáda nemůže řešit krize sama

Exkluzivní rozhovor s vrchním velitelem sil NATO

Pro modernější pojetí role Severoatlantické aliance v dnešním světě se v exkluzivním rozhovoru pro server natoaktual.cz vyslovil americký generál James Jones, vrchní velitel sil NATO v Evropě.

Rozhovor se uskutečnil během Jonesovy návštěvy Prahy, jež byla spojena s vystoupením na konferenci "Byznys a bezpečnost" pořádané Programem atlantických bezpečnostních studií. (Přesný název konference byl: "Business and Security: Who Will Pay the Price?")

Bezpečnostní experti někdy vyčítají podnikatelům, že dokáží vnímat pouze krátkodobá bezpečnostní rizika. Co si o tom myslíte vy?

Realita doby, v níž žijeme, je ve srovnání s minulostí výrazně odlišná. Ve dvacátém století byla bezpečnost doménou pozemních, námořních a leteckých sil. My už ale žijeme v jednadvacátém století. Státy, jejich koalice a aliance dnes musejí stavět svou bezpečnostní politiku na mnohem širší základně. Tradičně chápáná bezpečnost je pouze jedním z pilířů.

Na bezpečnostní konferenci v Praze ale zazněly pochybnosti, zda to takto chápou i byznysmeni...

Myslím, že chápou. Nedovedu si představit, že by se velká ropná společnost nezamýšlela nad bezpečností dodávek svého produktu. Logicky se formuje partnerství mezi bezpečnostními institucemi a průmyslem. Musíme spolupracovat s průmyslem, abychom udrželi volný pohyb zboží, produktů.

Právě v energetice je to zcela evidentní. Ale má to i další souvislosti. Pokud si uvědomíte veškerá nebezpečí dnešního světa, bude vám jasné, že třeba obavy z obchodu s nukleárním materiálem jsou zcela na místě. Rizika jsou jiná než v minulosti. Hrozí, že se zbraně hromadného ničení dostanou do rukou lidí z nebezpečných skupin, teroristů a podobně. Nikoliv pouze nepřátelským státům.

I když připustíme, že se podnikatelé i politici o bezpečnostní rizika zajímají, mohou na ně pohlížet rozdílným způsobem. Někteří bezpečnostní experti kritizují obchod se zeměmi jako Čína či Írán. Řada podnikatelů si ale spíše myslí, že rozvoj obchodních vztahů s těmito zeměmi může bezpečnostní hrozby omezit, neboť posiluje vzájemné pochopení.

To je ale otázka politického rozhodnutí a jako vojáci postupujeme podle příkazů. Z mého osobního pohledu je to tedy poměrně jednoduché. Jisté ale je, že musíme být schopni propojit různé přístupy, posílit vztahy mezi byznysem, diplomacií, armádou, ale třeba i kulturou. Už nežijeme v bipolárním, nýbrž multipolárním světě. Je zde mnoho různých zdrojů napětí, které ohrožují stabilitu. Pouze spojení různých aktérů může zajistit bezpečné prostředí do budoucna.

Jak může takové partnerství s byznysem fungovat? A jak se může zapojit Severoatlantická aliance?

NATO může být zapojeno nepřímo. Aliance se mění, transformuje, aby mohla být významnějším globálním hráčem a dokázala rychleji reagovat na krizové situace. Jednou z jejích hlavních priorit je Afghánistán. V Praze jsem se snažil upozornit, že v Afghánistánu je v současnosti naprosto klíčové vyřešit ekonomické problémy, nikoliv jen vojenské. Je nutné oživit tamní ekonomiku a změnit její zaměření, neboť je příliš závislá na pěstování drog.

NATO se tedy cítí odpovědné za vyřešení ekonomických problémů v Afghánistánu...

Je nutné nabídnout komplexní řešení, vědět, že problémy jsou vzájemně propojené, že je nutné se věnovat současně problematice drog, ekonomice, odzbrojení i budování demokracie. A základem všeho je samozřejmě zajištění bezpečnosti.

Pokud se v budoucnu opět rozhodneme použít z jakýchkoliv důvodů vojenskou sílu, musíme počítat s tím, že jde pouze o první krok. Pak má následovat něco dalšího. Podnikatelé se musejí zapojit do následné rekonstrukce.

Armáda nemůže zůstat v krizových oblastech navěky. Je nutné vědět, že nevojenské aspekty se nás týkají také. To neznamená, že NATO musí dělat vše samo, že by mělo mít na starosti každý jednotlivý aspekt rekonstrukce Afghánistánu. Aliance si ale musí být vědoma celkové složitosti situace a udělat, co je v jejích silách, aby pomohla rekonstrukci.

Takže musíte hledat spojence, kteří s vámi budou spolupracovat na obnově Afghánistánu. Jak jste v tomto ohledu úspěšní?

Dám vám jeden příklad. Pokaždé když cestuji do Afghánistánu, snažím se brát s sebou výkonné šéfy velkých společností. Je to v souladu se speciálním programem, který jsme připravili společně s afghánským ministrem vnitra. Těchto cest se účastní zástupci firem z obou stran Atlantiku.

Chceme povzbudit přemýšlení o tom, jak mohou být jednotlivé společnosti v Afghánistánu užitečné. Z mé strany je to takové malé gesto, ale chci ukázat, že armáda nemůže dělat vše. NATO může vytvářet provinční rekonstrukční týmy. Ale důležité je především to, aby podnikatelé a průmyslníci dospěli k přesvědčení, že v této zemi je prostor pro investice a růst.

Zaznívá ale také názor, že za současné špatné bezpečnostní situace v Afghánistánu by byly jakékoliv investice nesmyslné. Co si o tom myslíte?

Šéfové firem, kteří se mnou cestují do Afghánistánu, o možnosti investovat v této zemi zpočátku velmi pochybují. Po návratu ale bývají mnohem optimističtější, zjišťují, že reálná situace vypadá trochu jinak než to, co znají z novin. Velmi totiž záleží na tom, jak se různé informace prezentují.

Afghánistán má před sebou bezpochyby ještě dlouhou cestu. Ale tím hlavním problémem v Afghánistánu dnes není teroristická síť al-Káida ani bývalé vládnoucí hnutí Tálibán. Největším problémem už dnes je fungování ekonomiky a tamní správy. A to je pokrok.

Zprávy o akcích al-Káidy a Tálibánu tedy nejsou pravdivé?

Pokaždé, když se v Afghánistánu objeví informace o násilí, si lidé instinktivně říkají: Vidíte, to je Tálibán a al-Káida. Jenže mezi nejdůležitější úkoly dnes v Afghánistánu patří zjišťování toho, kdo je vlastně tím skutečným zdrojem násilí.

To totiž také může souviset s narkoobchodem, nebo za ním může stát kterákoliv z pěti či šesti organizací, které disponují zbraněmi. Tedy nejen al-Káida, nebo Tálibán. Afghánská společnost má k násilí pořád hodně blízko. Ale v Afghánistánu jsou také relativně klidná místa, zvláště na severu a na západě země.

Kupříkladu město Herát zažívá období hospodářského boomu, je tam hodně ekonomických příležitostí. Tyto příležitosti se pochopitelně netýkají všech podnikatelských oborů, ale pro leckoho mohou být zajímavé. Velmi zajímavé zakázky můžete získat ve stavebnictví. Máte šanci se uplatnit třeba s dobrými produkty z cementu, nebo jako obchodník zeleniny a ovoce. Řada možností se rýsuje i v dalších oborech.

Hodláte přesvědčit lidi, kteří pěstují drogy, aby se zaměřili na jiné plodiny. Ale jak to chcete udělat, když pěstování něčeho jiného jim nebude stačit na živobytí? Pokud se vzdají drog, budou se muset smířit s mnohem nižšími příjmy.

Nechci tvrdit, že to je jednoduché. Řešením určitě není bezhlavé ničení produkce na polích. To by ostatně trvalo hodně dlouho. Kroků, které bude nutné podniknout, je více - postupně nahrazovat drogy na polích něčím jiným, někde poskytovat dotace, a také vytvořit vymahatelný systém práva a pořádku. To ale nejde udělat přes noc, je třeba ekonomiku pomalu přeměrovat. Bude to určitě trvat několik let.

Další oblastí, již NATO považuje za svou prioritu, je Kosovo. Jaké máte tam zkušenosti se spoluprací s podnikateli? Děláte tam podobné věci jako v Afghánistánu?

Princip je stejný. Také v Kosovu, stejně jako v dalších oblastech Balkánu, je velkou překážkou korupce. Bezpečnostní situace tam rovněž není ideální. V současnosti je ale na Balkáně rozhodně méně násilí než v minulosti. To nicméně neznamená, že by už nemohlo znovu vypuknout.

Také v Kosovu a v Bosně musíme zajistit, že tam bude fungovat právní systém a že v něj lidé budou mít důvěru. Podnikatelé určitě nepůjdou do oblasti, kde je hodně násilí. Ale nepůjdou ani tam, kde nevidí stabilní systém.

Ze sídla aliance zaznívají návrhy, podle nichž se má NATO více věnovat globálním bezpečnostním diskusím, nejen zasahování v krizových oblastech. Světová bezpečnost přitom souvisí s řešením globálních ekonomických problémů. Vidíte v této oblasti nějakou úlohu pro NATO?

Aliance se už rozhodla pro širší roli v dnešním světě. Když na sebe vezmete takové náročné závazky, jak je vidět v Iráku, Afghánistánu, Súdánu, na Balkáně, ve Středomoří, či při formování sil rychlého nasazení NATO, logicky také přebíráte důležitější úlohu, i pokud jde o hlavní globální témata současného světa. Armáda už v tomto století nemůže fungovat nezávisle na ekonomice.

Cítíte podporu všech členských států pro takovou širší roli aliance?

Ta podpora musí být. V této alianci musí souhlasit všech šestadvacet zemí. Bez toho bychom se dopředu nepohnuli.

Ale existuje ta podpora doopravdy?

Ano, je to evidentní už z toho, co děláme. NATO bude v příštím roce posilovat svou přítomnost v Afghánistánu, pravděpodobně se stane dominantní organizací v této zemi a dá tak ještě silněji najevo své odhodlání přispět ke zlepšení tamní bezpečnostní situace.

Je tedy jasné, že NATO není čistě vojenskou organizací. Jak byste ho dnes vlastně charakterizoval? Je to vojensko-politická aliance, nebo politicko-vojenská?

NATO bylo vždy politickou aliancí, obohacenou o jisté schopnosti, jež jí zajišťovaly akceschopnost. Ale konkrétní úkoly vycházejí z konsenzu. Toto se nezmění. Nikdo ale nemůže popřít fakt, že NATO už dnes dělá věci, jež se liší od těch, kvůli nimž bylo původně stvořeno. Aliance se rozhodla, že nemůže zůstat uzavřena uvnitř hranic svých šestadvaceti členských zemí a čekat na to, až se něco stane.

Mluvil jste o roli NATO při stabilizaci Afghánistánu či Kosova. Pokud v těchto oblastech získáte nové zkušenosti, myslíte, že budou moci být využity také v Iráku? Může být aliance více zapojena při transformaci Iráku?

NATO nedávno otevřelo své výcvikové středisko v Bagdádu, jež má přispět k výcviku rodících se iráckých bezpečnostních sil, zvláště pozemního vojska. To, jaký bude další osud aliance v Iráku, se teprve ukáže, ale každopádně bude založen na konsenzu a dohodě. Dosavadní ambice se zatím daří realizovat, ale nemám křišťálovou kouli, abych věděl, co bude dál.

http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.asp?r=na_zpravy&c=A051014_114710_na_zpravy_m00

The New Anatolian

17.10. 05

Business and security: Who will pay the price?

Professor Huseyin Bagci

Last week I was attending an international conference in Prague (Oct. 10-12) with the title "Business & Security: Who will pay the price?" organized by Program of Atlantic Security Studies and Prague Security Studies Institute. As the topic suggests, it may be the first one in this respect to deal with such an important topic for now and the future. Indeed what type of business-relevant threat assessments can be made, in terms of how global threats and geopolitical developments affect international business? I think the most important question is also how far states and multinational security organizations are prepared to meet those challenges which are emerging now after Sept. 11. Let me put it more openly: Turkey is, for example, going to the center point of several flashpoints also for energy security issues in the future. Can Turkey respond to these challenges alone, or how will the U.S. and EU function if the greater Middle East concept has to be realized and international terrorism be prevented?

One of the issues for Turkey is the nuclear program of Iran. Will Iran change its position after it becomes a nuclear power? As an oil- and gas-rich country, Iran is now making so much additional revenue that will strengthen Iran further economically. This could certainly increase Turkish-Iranian trade relations but what happens when the U.S. and the EU increase their pressure on Iran? No doubt Iran will continue its nuclear program and Israel will do new risk assessments and management. The impact will also be felt on Turkish-Israeli relations in a way that Turkey has to make new engagements in this sense. Proliferation remains the most important issue. Thus, the Middle East is again on the way to becoming a theater of competition. Russia and China are also entering the region and the effects are unfolding. Whether radical Islamic terrorism or moderate Islam will be successful remains to be seen.

Here comes Turkey's greatest role in the medium and long term. As Justice and Development (AK) Party member of Parliament and adviser to the prime minister Omer Celik stated last week, Turkey's secular regime is "like a nuclear bomb" in the Middle East regarding its democratization effect. Indeed, Turkish secularism is stronger than the Iranian nuclear program. That Libya and Iraq are now out of nuclear programs and the International Atomic Energy Agency in the person of Mohamed ElBaradei is getting the Nobel Peace price is another interesting development in the Middle East. However, some views say that actually the EU three (France, Germany and Britain) should receive it, not ElBaradei, because without their pressure and diplomacy the Middle East today would look totally different.

No doubt, there will be very strong conservative views as those of Frank Gaffney, president of the Center for Security Policy in Washington, D.C. put it recently in The Washington Times that Islam has declared jihad against the West and there is a great desire for a global caliphate by some Islamic countries and there are state-sponsored radical Islamist organizations. But most importantly he said that among them there were "Islamofascist" states, a view coming from some articles from Francis Fukuyama just after Sept. 11. On the other hand the U.S. neocons should also learn some values and traditions in the region and one should not put all one's eggs in a single basket as Gaffney does. Saying that there are "crusades from Islam against the West" sounds nice in an intellectual sense, but the reality looks different. The American neocons forgot to understand the "geography of values" and no doubt the neoconservative values do not explain the world properly. They need to be more creative. What is the most important issue in the Middle East, to kill mosquitoes or drain the swamp? Democracy and the rule of law are certainly

needed in the Middle East but with some respect for those who live in the region and the heirs of great cultures for thousands of years. At one point Gaffney is right, that is in general the terrorists glorify death whereas democracy is pushing life. Neither can replace the other, and this is why democracy will in the long run succeed.

Business in the Middle East is important, like politics. The assassination of former Lebanese Prime Minister Rafik Hariri not only as politician but also as a successful businessman was a warning. Now the suicide of the Syrian minister of the interior just couple of months later shows that there is not only radical Islam but also some other things are at stake. In other words, business and security in the Middle East has taken on more priority because the Middle East is still the most important energy provider for the world economy. This is why homeland security is very important and relations between the business world and governments gain a new quality. Turkey is one of the best examples in this sense. The more Turkey is involved in global business and is home for international investments, the more the government and the state will give high priority to security. There are many private security companies emerging like mushrooms in every great city in Turkey as well as in Istanbul. Many former diplomats, former Turkish intelligence service chiefs and former police directors and member of Parliament are now heading huge security and terrorism insurance companies. Turkey became a paradise for those companies, and a new sector is flourishing. The main slogan is "everything is insurable." As a result, Turkey's security understanding and its approach to international terrorism changed completely, exactly under a government which is considered "Islamist"!

Turkey's negotiations with the European Union also have this security dimension, in particular when we consider the EU as the most reliable "insurance company." The EU is capable of adapting the right mix of economic and security policies in its neighborhood/periphery, and here Turkey takes on a great role. Turkey somehow also provides insurance for the EU in the Middle East, Caucasus and Central Asia. The EU is going to become a global player and it has similar interests in many regions like the U.S., China and Russia and India. There the security is more important than ever for the business world and a new type of engagement is emerging worldwide. The world is insecure, and states and multinational security organizations like NATO must adapt themselves to the new security challenges where the enemy has also changed. In other words, there are not only "target states" but also target companies. There Turkey is one of the target states by international terrorism because Turkey has many target companies too. This is the result of globalization and Turkey is in its crosshairs whether we like it or not. The question is, however, how Turkey will revise its policies and adapt a new concept of homeland security. Turkey may not be interested in global terrorism but global terrorism is certainly interested in Turkey! Last but not least, the price will be always paid by innocent civilians.

Энергетическая безопасность

Ирина Лаунин: В небольшом местечке Гардабани, в 30 километрах от грузинской столицы прошла торжественная церемония открытия грузинской части трубопровода Баку-Тбилиси-Джейхан. Выступая на торжественной церемонии, президент Грузии Михаил Саакашвили не без удовольствия заметил, что скоро к нефтепроводу присоединится и газопровод:

Михаил Саакашвили: Скоро у нас появится и газопровод. Этот трубопровод означает реальную экономическую и энергетическую независимость Грузии. Именно поэтому сегодня для нас - исторический день. Конечно, надо набраться терпения. Но главное состоит в том, что наш регион вышел из тупика. Наш регион становится значимым, а наша страна может теперь выбрать из нескольких альтернативных поставщиков энергии.

Ирина Лаунин: До тех пор, пока не откроется газопровод, Грузия будет почти полностью зависеть от поставок природного газа из России. Ранее в этом году Саакашвили заявлял, что готов продать часть трубы России, поскольку денег на ее поддержание у Грузии не хватало. 295 миллионов долларов в виде гранта выдали в прошлом месяце США. Взамен на деньги Грузия обязалась не продавать ни весь газопровод, ни его части третьей стороне без согласия Вашингтона. Аналогичная ситуация зависимости от российских поставок газа и нефти складывается сейчас в Европе. Из всей потребляемой нефти сейчас - треть российская. Из газа - половина. Специалисты Международного энергетического агентства прогнозируют, что через 25 лет 80 процентов потребляемого Европой газа придет с Востока. А использование газа - единственная, на данный момент, разумная альтернатива потреблению нефти, цены на которую возросли непомерно. Получается замкнутый круг. Между тем состояние российской нефтяной и газовой отрасли внушает опасения - не только политического, но и экономического характера. Главный экономист Международного энергетического агентства Фатих Бироль:

Фатих Бироль: Мы немного озабочены тем, что зависимость Европы от российского газа постоянно возрастает, особенно если принять во внимание состояние российской газовой, и, собственно, всей энергетической отрасли. Один уже тот факт, что Россия не хотела или не смогла провести реформу энергетического сектора, - должен быть очень серьезным сигналом для европейцев. Я хочу привести данные статистики без какого бы то ни было моего комментария. Зависимость российской экономики от нефтяной и газовой отрасли подходит к уровню зависимости в некоторых ближневосточных странах. Что это означает? Это означает, что России - чтобы сохранять определенные темпы развития, - нужны высокие цены на нефть и газ. А это, в свою очередь, может подтолкнуть Россию к политической траектории, аналогичной той, по которой идут ближневосточные страны, подстегивающие цены на нефть. Позвольте мне напомнить вам, что господин Путин, придя в офис президента на второй срок, сказал, что к 2010 году хотел бы удвоить ВВП страны. Удвоение ВВП означает, что темпы роста экономики должны составлять 7 процентов в год. А в прошлом году, в 2004-м, при невообразимо высоких ценах на газ и нефть, темпы роста российской экономики не составили 7 процентов. Именно это может заставить Россию проводить политику, цель которой - как можно более высокие цены на газ и нефть.

Ирина Лагуни: Мы встретились с главным экономистом Международного энергетического агентства Фатихом Биролем на конференции "Бизнес и безопасность" в Праге. Собственно, именно в выступлении на этой конференции экономист и произнес эти слова. Почему вы сказали, что сам факт, что Россия не смогла провести реформу нефтяной и газовой отрасли, должен уже сам по себе вызывать беспокойство европейцев?

Филип Бироль: Потому что мы бы хотели видеть в России разных игроков и диверсификацию отрасли, а не концентрацию власти в одних руках. Это дало бы клиентам России - Европе, Азии и другим - намного больше уверенности в отношениях с российским бизнесом. Но мы видим обратное - идет процесс концентрации монополии, все карты в руках одной компании, а это, в свою очередь, создает риск для поставщиков. Превращение Газпрома из газового гиганта в энергетический гигант заставляет его клиентов серьезно задуматься.

Ирина Лагуни: Вы также отметили в своем выступлении, что Россия приближается к странам Ближнего Востока еще и тем, что иностранное участие в разработке энергетической отрасли фактически запрещено законом. По крайней мере, это относится к самым крупным месторождениям. К каким последствиям это может привести для потребителей?

Филип Бироль: Россия немного отличается от основных ближневосточных стран. Россия пытается привлечь прямые иностранные инвестиции. Но на практике существует так много барьеров и условий, что, хотя у России огромные природные богатства, иностранные инвесторы сейчас не решаются делать серьезные вложения или колеблются. А некоторые решения, принятые в последнее время, вообще прерывают поток свободного движения капитала в Россию - и именно потому, что новые инвесторы сейчас стали сомневаться еще больше.

Ирина Лагуни: И к каким долгосрочным последствиям это приведет - и для Европы, и для России?

Филип Бироль: Долгосрочные последствия состоят в том, что, хотя у России огромные запасы природных богатств, если страна не получит инвестиции извне, эти запасы не превратятся в потоки нефти и газа, текущие в Европу и в другие части мира. Это игра на проигрыш. Если нет денег, нет возможности разрабатывать запасы, нет возможности добывать нефть и газ из-под земли, и нет возможности доставлять это все потребителям. Россия теряет деньги и прибыль, а европейцам придется искать другие возможности удовлетворить свои потребности в газе и нефти.

Ирина Лагуни: Именно это я и хотела спросить. Каким образом Европа может снизить уровень своей зависимости от российских нефти и газа?

Филип Бироль: Они могут сделать, по меньшей мере, три вещи. Первое. Вместо того, чтобы использовать российский газ, Европа может рассмотреть использование альтернативных источников энергии - например, атомную энергию. Вокруг атомной энергии много политических споров, конечно. Но Великобритания, например, уже вновь рассматривает возможность строительства атомной электростанции. Политические перемены в Германии, может быть, закончатся тем, что правительство свежим взглядом оценит перспективы атомной энергетики. Новая АЭС строится в Финляндии. Так что это - одна возможность. Еще одна возможность - использование возобновляемых источников энергии. Это - первый момент. Второй - европейцы могут разработать политику намного более эффективного использования энергии. А это, в свою очередь, сократит рост спроса

на российский газ и его потребление. Третья возможность - европейцы могут найти других поставщиков газа, минуя Россию. В последнее время, например, намного более привлекательными стали Алжир и Ливия, как и Катар среди ближневосточных государств, если, конечно, не предоставит лучшие и более удобные условия для своих клиентов.

Ирина Лагуни: А в Европейском Союзе есть намерения разработать эту новую политику и эти альтернативные пути?

Филип Бироз: Я уверен, и мои переговоры с моими коллегами в Брюсселе дают мне возможность не сомневаться, что лидеры Европейского Союза знают об этой проблеме и пристально наблюдают за тем, что происходит в России. И они тоже хотели бы видеть положительные перемены и реформы в России.

Ирина Лагуни: Но, как вы сами заметили, переговоры Международного энергетического агентства с Россией не увенчались успехом.

Филип Бироз: В наших переговорах с российским руководством мы пытались убедить их, что надо диверсифицировать экономику, разукрупнить энергетический сектор и рассредоточить ответственность среди множества игроков. Таковы были наши предложения. Но мы видим на практике, что вместо множества игроков в России появился один гигантский игрок - Газпром.

Ирина Лагуни: Почему это происходит? У российского руководства нет политической воли проводить реформы?

Филип Бироз: Правительство говорит, что политическая воля изменить эту картину у него есть. Так что остается только ждать, когда эта воля выльется в реальные действия.

Ирина Лагуни: Мы беседовали с Фатихом Биролем, главным экономистом Международного энергетического агентства. Но вот мнение европейца, который имеем прямые и даже личные отношения с Газпромом. Бывший премьер-министр Молдавии, а ныне вице-президент румынской нефтяной компании Ромпетроль Ион Стурца отвечает за связи с Россией. По его мнению, иметь дело не с десятью людьми в десяти российских компаниях, а с одним в Газпроме намного проще. Более того, европейцам не грозят высокие монопольные цены на российский газ. Почему?

Ион Стурца: Вы знаете, в отличие от большинства выступающих, которые знают Россию по репортажам CNN или из газет, я каждую неделю бываю в России. Я стремлюсь организовать какие-то отношения с Газпромом, с другими поставщиками. И это мне удается. Это вполне вменяемые менеджеры, вполне понятная политика. Поэтому я, исходя из моей практики общения из тех контактов, из тех контрактов, которые мы имеем в России, считаю, что, по крайней мере, в среднесрочной перспективе российские компании и частные, и государственные являются достаточно стабильным и надежным партнером.

Ирина Лагуни: Здесь прозвучала мысль о том, что поскольку Россия целиком и полностью зависит от природных ресурсов, прежде всего от нефти и газа, то в ее интересах завышать или держать высокими цены и на нефть, и на газ. Вы же сказали, что имеее дело все-таки с партнерами в бизнесе?

Ион Стурца: На самом деле цену определяют не российские компании, определяет международный рынок. Они просто имеют профит или доход от хорошей конъюнктуры

мировой. Но это конъюнктура может измениться. Я знаю, что очень много здравомыслящих людей в России не исключают возможности резкого падения цены. И это тоже будет результатом рыночных факторов. На самом деле высокие цены, как ни странно бы звучало, они не в интересах поставщиков. Потому что они разрешают баланс между поставками энергоносителя и потреблением этих энергоносителей. Мы сегодня видели, что прозвучало очень много идей, как сократить потребление, как сделать больше эффективности в потреблении энергии, не только энергии, которая приходит от газа или нефти, но атомной энергетики, других источников энергии. Поэтому не всегда высокие цены - это благо для того, кто продает те же энергетические ресурсы. Конечно, есть другая специфика, что высокие цены, как правило, сопряжены с очень высокой ликвидностью, которая сейчас в России. И это уже другие проблемы, связанные с макроэкономической стабильностью, связанные с использованием этих денег, с так называемым голландским эффектом, но это другая область уже.

Иридауни: Тем не менее, как вы считаете, для Европы, даже, скажем, не для Западной Европы, а для Европы Центральной, Южной и Восточной есть какая-то возможность в ближайшем будущем немножко сократить свою зависимость от российских поставок?

Ион Стурца: Как бы не звучало для Европы печально, в среднесрочном, краткосрочном никаких возможностей сократить свою зависимость от России, технических возможностей нет. Возможно это будет в каком-то далеком будущем, но не за счет замещения поставок того же газа, нефти из других регионов, а за счет возмещения этих энергетических ресурсов другими энергетическими ресурсами. А так, если смотреть на вопросы, как они на самом деле происходят, то наоборот все осознают что зависимость растет и будет расти дальше. Видели цифры, что сегодня 42% энергетических ресурсов приходит извне Евросоюза, через 20 лет 90% будет извне. Это реальность, к этому нужно подстраивать свою политику, а не наоборот пытаться дифференцировать через политику энергетические ресурсы.

Иридауни: Насколько я понимаю, здесь звучали в основном сомнения в том, насколько Европа может зависеть от России, которая не является стабильным государством. Здесь больше момент политический, чем экономический.

Ион Стурца: Россия - это достаточно стабильная страна, с точки зрения эволюции политических процессов, развития гражданского общества, экономики. Конечно, это не является идеалом в этом смысле. Для меня, для практического бизнесмена не возникает каких-то сомнений, которые могут возникнуть, когда мы развиваем проекты в той же Латинской Америке или в Северной Африке.

Иридауни: Ион Стурца, бывший премьер-министр Молдавии, ныне вице-президент румынской нефтяной компании Ромпетроль. Разговор о бизнесе и безопасности мы продолжим на этой неделе в пятницу.

Бизнес и безопасность. Кто за что отвечает

Ирина Лукина: Сегодня мы продолжим разговор о бизнесе и безопасности. И если в среду мы говорили о безопасности и энергетике, то сегодня о прямом воздействии угрозы терроризма на бизнес и бизнеса - на возможности террористов. В середине 80-х годов японская корпорация "Тосиба" практически потеряла для себя на три года американский рынок из-за того, что продала компоненты, способные сделать советские подводные лодки бесшумными. Компания потратила миллионы долларов на лоббистов и юристов в Вашингтоне, чтобы против нее не вводились санкции. В 2004-м году швейцарский Union Bank был оштрафован в США на 100 миллионов долларов за то, что поставлял доллары в страны, против которых Соединенные Штаты ввели режим санкций, включая Кубу, Иран и Ливию. Штаты Иллинойс и Нью-Джерси ввели законы, запрещающие инвестировать в компании, имеющие деловые интересы в Судане, поскольку суданское правительство обвиняется в преступлениях против человечности. Механизмы, заставляющие бизнес порой все-таки жертвовать коммерческими интересами в пользу политических и гуманитарных интересов все-таки есть. Но их намного сложнее использовать в случае террористической угрозы. С другой стороны, именно бизнес страдает от терроризма в первую очередь. Потери Нью-Йорка и американской экономики в целом от терактов 11 сентября оцениваются в миллиарды долларов. Мы беседуем с бывшим директором разведки израильского Моссада, а ныне директором института политики и стратегии в Херзлии Узи Арадом. Так что бизнес - жертва или виновный?

Узи Арад: Есть тенденция - причем во многих отраслях экономики - не выставлять на суд общественного мнения реальные потери от терроризма. Посмотри, что произошло после того, как палестинцы начали нападать на авиационный транспорт в Европе, а затем и шире в мире в 70-х годах. Из-за этого все аэропорты вынуждены были ввести меры безопасности, которые только сами по себе дорого стоят, но и вызывают всяческие задержки полетов, сбои, долгое ожидание в очередях. А поскольку бизнес столь активно использует авиатранспорт, то меры безопасности в аэропортах опосредованно повлияли и на международные коммерческие и финансовые отношения. И если вы сложите все эти расходы, то вы увидите, что бремя на общество, на экономику, в том числе на туристическую отрасль, огромное. Но никто так никогда и не сложил эти цифры воедино и не указал на тех, кто в этом виноват. А ведь за последние десятилетия все это шло с Ближнего Востока - от радикального ислама, от арабских и палестинских террористов. Именно этот регион развивал в последнее время искусство терроризирования общества и разрушения.

Ирина Лукина: Но с другой стороны, мир зависит от этого региона, потому что именно он дает миру нефть.

Узи Арад: Я бы поспорил с этим утверждением. Если вы посмотрите на историю, то в последнее время были проведены две акции, которые стоили чудовищных потерь Западу и западной экономике. Первая - шантаж нефтедобывающих стран в 70-х годах, когда цены на нефть были завышены в десятки раз по сравнению со стоимостью ее добычи. А на самом деле это - изъятие капитала, перекачка богатства из экономически развитых западных демократий на Ближний Восток. А вторая акция - это развитие сети глобального терроризма. И все это выливается в триллионы долларов. Подумайте только, каково было

бы развитие нашего общества, если бы эти триллионы долларов были потрачены на созидание - будь то уничтожение бедности в мире или на развитие нашего собственного общества.

Ири Луни: Но если говорить непосредственно о бизнесе и терроризме. Как вы думаете, можно принять какие-то меры, как в случае с распространением оружия массового поражения, чтобы бизнес вел себя более осмотрительно в случае с террористической угрозой?

Узи Арад: Конечно, необходим какой-то кодекс этического поведения, который должны разделять и правительство, и бизнес сообщество - не вести дела с режимами, которые либо поддерживают терроризм, либо ведут себя так, что это приводит к экономическим потерям и разрушению развитого общества. Я очень надеюсь, что на саммитах Большой Восьмерки, Организации экономического сотрудничества и развития и других подобных форумах, где бизнес присутствует рядом с политикой, подобное руководство к действию все-таки будет выработано.

Ири Луни: Узи Арад, в прошлом директор разведки израильского Моссада. Фрэнк Гэффни, в прошлом, во времени администрации Рональда Рейгана, заместитель министра обороны США, ныне директор Центра политики в области безопасности. Недавно его центр провел исследование и выяснил, что 100 американских общественных пенсионных фондов вкладывают деньги в компании, которые имеют деловые контакты с государствами-париями. Есть ли способ предотвратить подобные явления?

Фрэнк Гэффни: Думаю, что если рассказать инвесторам, что их средства идут на терроризм или в помощь государствам, поддерживающим терроризм, то сделать можно очень многое, чтобы повлиять на то, как ведет себя бизнес. Пример тому - то, что произошло около 20 лет назад, когда американские инвесторы, в основном пенсионные фонды и университеты, решили, что они не хотят вкладывать свои деньги в компании, имеющие дело с режимом апартеида в Южной Африке. Эффект был потрясающий. Будет ли такой же эффект в финансовой борьбе с терроризмом, сказать сложно. Но в любом случае, это поможет.

Ири Луни: Но в данный момент многое зависит от того, как относятся к проблеме терроризма правительства разных стран. В США исполнительная власть и на федеральном уровне, и на уровне штатов, готова принимать законы и преследовать тех, кто вкладывает деньги в страны, обозначенные Госдепартаментом США как пособники терроризма. Но во многих других странах ничего подобного нет.

Фрэнк Гэффни: Думаю, что политика отзыва инвестиций не требует вмешательства правительства. Хорошо, конечно, когда правительство поддерживает этот процесс, подталкивает к открытости бизнеса, к его прозрачности, чтобы инвесторы знали, куда идут их деньги. Но в принципе инвесторы могут сделать это самостоятельно, они сами могут потребовать отчетности от бизнеса.

Ири Луни: Фрэнк Гэффни, директор вашингтонского Центра политики в области безопасности. Это - один рецепт. Еще один предлагает бывший сотрудник Совета национальной безопасности США, ныне президент и исполнительный директор консалтинговой группы в области безопасности Роджер Робинсон:

Роджер Робинсон: Самый эффективный подход в том, что бизнес должен знать: если он имеет дело со странами, поддерживающими терроризм и развивающими оружие

массового поражения и баллистические ракеты, надо вести себя осторожно. Например, надо следить за тем, где и как применяются технологии двойного предназначения - то есть те, которые могут быть использованы и в мирных, и в военных целях. Они должны хорошо знать своих клиентов. И они должны отслеживать, куда направляется прибыль от бизнеса в этих странах - в правительственные фонды или в какие-то закрытые проекты. Это - добровольные правила ведения бизнеса, которые очень легко принять. И это не только значительно повысит степень нашей общей безопасности, но и даст защиту и уверенность инвесторам и корпоративной репутации. А репутация бизнеса может серьезно пострадать, если часть детонатора, произведенного какой-то компанией, будет обнаружена на месте взрыва бомбы массового поражения. Этот бизнес ждет не только общественное порицание, но и судебные иски, которые могут быть разорительными для любой компании.

Ири Луни: Но есть ли примеры того, чтобы общественное мнение влияло на корпоративную этику в масштабах Земного шара? А ведь мы говорим именно об этом - бизнес сейчас глобален.

Роджер Робинсон: То же самое было с риском для окружающей среды. Когда-то это был новый феномен. А сейчас, я думаю, следующая проблема, которую предстоит решить инвесторам и акционерам, это риск для международной безопасности и возможность использования международного бизнеса для террористической деятельности и развития оружия массового поражения.

Ири Луни: Роджер Робинсон, в прошлом сотрудник Совета национальной безопасности США. Есть и еще один вариант подтолкнуть общественное сознание. Международная организация, которая называется Кампания за запрещение противопехотных мин, в 1997 году получила Нобелевскую премию мира за то, что развернула такое общественное движение против государств и фирм, производящих противопехотные мины, что международное сообщество разработало конвенцию, запрещающую этот вид оружия.

Czech Television

On October 11, 2005 at 11:40 **William Martin** was a guest of the Czech Television News Channel „ČT 24“ – analytical programme „Před polednem“. The topic of the discussion was energy and security, including such issues as Iran and North Korea.

On October 12, 2005 at 7:50 **Uzi Arad** was a guest of the Czech Television First Channel „ČT 1“ – morning programme „Dobré ráno“. The topic of the discussion was security in the Middle East region and activities of Mossad.

Czech News Agency (ČTK) informed about the Conference as well.